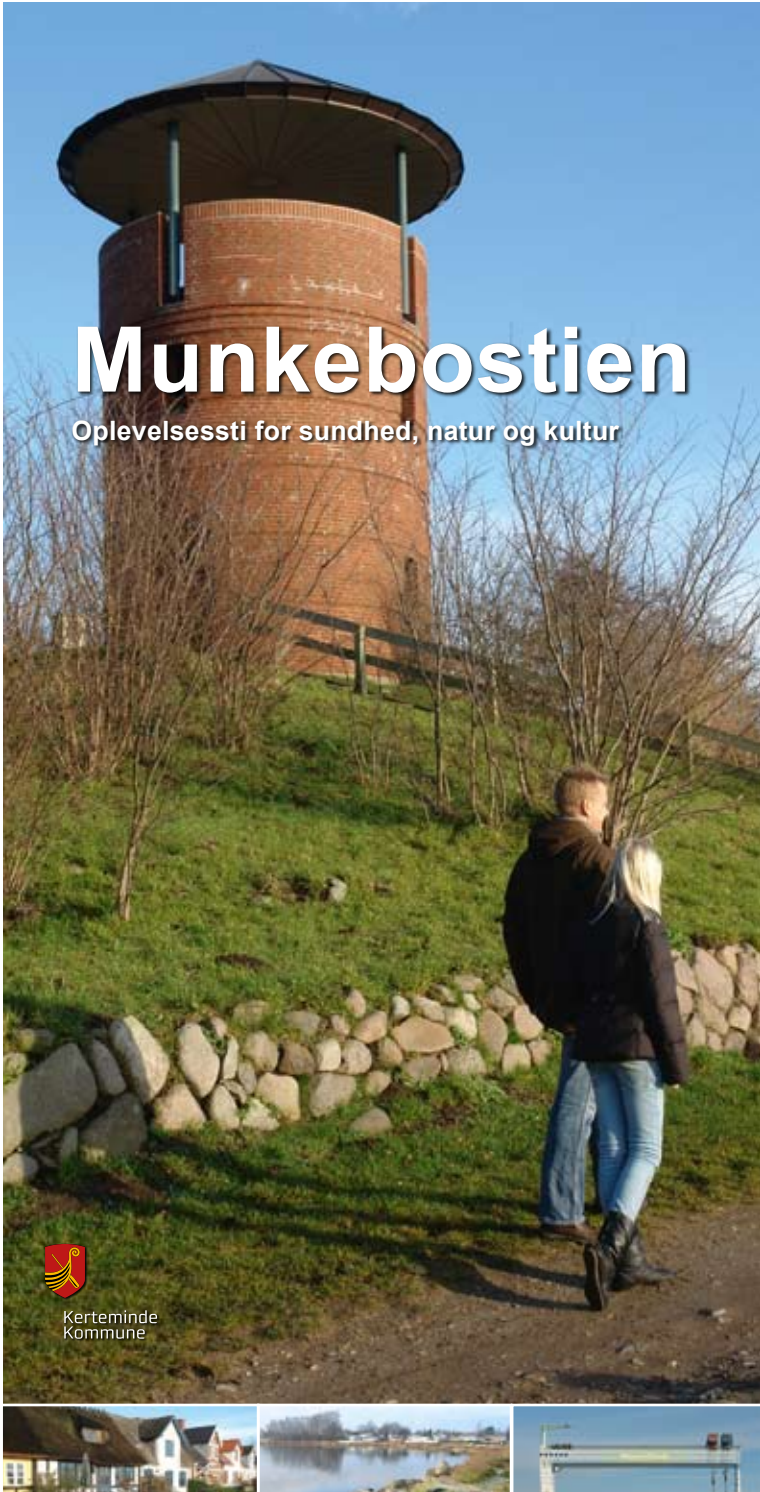

Munkebestien

Oplevelsessti for sundhed, natur og kultur

Efter isen sprøjde livet. Først kom planterne, så dyrene, så mænne- sket, så maskinerne, og livet begyndte at forme sig, som det leves i dag. En tur ad Munkebestien er derfor også en tur gennem 12.- 15.000 års historie, og forlader man stien og besøger gårdhaverne ved byens bibliotek og Skolen ved Nørst, har man mulighed for helt bogstaveligt at dykke ned i den ældste del af historien, for med isen fulgte store rens ismasser. Da man i slutningen af 1950'erne gravede dækker ud til Lindøværftet, dukkede 949 skursten op, og det er 37 af disse, der er udstillet ved Munkebo Kulturcenter.

Der er spor i Munkebo-området efter menneskelig aktivitet fra de fleste af oldtidens perioder. De ældste fund er fra ca. 9000 f. K.

Mølekrogen ved Kertinge Nor

Munkene faldt for Munkebo

Namnet Munkebo kommer af "Munkebothæ", som betyder "Munkenes boder". Munkene fra Skt. Knuds Kloster i Odense havde øje for det overdådige fiskeri i området, og derfor grundlagde de byen, hvor de ejede der by og vand sammen og givte mulighed for natur- og kulturh-

Byen var også i senmiddelalderen Odenses havneby, da transport på Odense Å blev for besværlig. Munkebo var egnsens hovedby og havde til

Under Svenskekrigene i 1659 opholdt både den svenske og den dan- ske hær sig i byen, dog uden at det kom til slag. Den daværende præst ville ikke røbe, hvor kirken hellige kar var nedgravet og druk-

De 9 sammenbyggede huse "Munkeboderne" ved Munkebo kro

Munkebo var oprindelig en typisk landsby med fiskere og bønder, men den er i dag præget af Lindøværftet og Lindøbyen. I løbet af ganske få år omkring 1960 blev der anlagt et stort værft, 900 lejligheder og et mo- derne bycenter efter amerikansk mønster. Mange gamle gårde og huse måtte i den forbindelse lade livet.

"Munkebo skulpturen" over for kroen, rejst i 1997, er skabt af den fynske billedhugger Kent Holm. Skulpturen blev svejset sammen på Lindøværft-

et af en gruppe tidligere værftsarbejdere.

Ma'en er rig på dramatisk historie

Engen ved Roklubben kaldes "Ma'en" og rummer flere dramatiske historier.

På den lille ø Gælgøholm, kun et stenkast fra "Ma'en", stod i Middeal- deren byens gælle til skræk og advarsel for både lokale og forbyasse- rende, og mindst to gange har der eksisteret en eksporthavn på holmen for Odenses købmænd - sidste gang i 1570, da den endnu ikke færdige

På "Ma'en" blev der holdt kildemarkeder i Middealderen, og her stod i 1559 den svenske rytterhær opmarcheret, klar til slag, hvis den danske hær på Munkebo kirkegård lod sig lokke ud. Gadenavnet "Systsøjmen"

Gælgøholm er hver sommer hjemsted for op imod 100 par ynglende stormmager. Det er en af de større kolonier på Fyn. Der er meget få ynglefugle i Kertinge Nor. Til gengæld raster der hver vinter op imod 5000 blishøns, 500 pibesønder, mørkbuggede knortegæs samt 200 knopsvaner i området.

Vikingerne trak skibene over land

Mølekrogen er en vig af Kertinge Nor. Få hundrede meter fra krogen lå Østergårds Mølle - en hollandsk vindmølle, der brændte i 1946. Det var

Husændernes koloni i Trællepup

Indtil 1966 kørte togene på Odense-Kerteminde-Marløfte jernbane syd om Munkebo og derfor gennem Trællepup-området. Banen blev åbnet i 1900. Der var station i Dræby og Kølstup og en holdeplads - et "trinbræt" og en læsserampe - i Trællepup, hvor banen krydsede Kølstupvej. En del af Munkébostien følger i dag det tidligere jernbanespor.

Trællepup var før 1640 en lille landsby vokset op omkring hovedgården Trællerupgård, men blev nedlagt som led i opbygningen af godset Ul- riksholm. Den nuværende bebyggelse i Trællepup-området stammer fra 1922-23, da der som følge af jordlovene fra 1919 blev tvangsudstykket 230 tdr. land fra godset Østergård til 20 stæthsmandsbrug. Jorden er nu forpagtet ud, og husene fungerer som store parcelhuse.

Færdsel og ophold på stien

Munkebestien er lavet for gående. Den er markeret med afmærkningspæle på hele ruten. På din tur beder vi dig om at vise hensyn og overholde nedenstående:

- Stien er åben for færdsel fra klokken seks morgen og til solnedgang
- Hunde skal føres i snor
- Færdsel sker flere steder på privat ejendom. Vis hensyn overfor ejerne – smid ikke affald og efterlad kun dine fodspor.
- I tilfælde af jagt kan stien være lukket. På kortet kan du finde alternative ruter.

Transport

Du kan komme til Munkebo med Fynbus, som kører mellem Odense og Kerteminde. Se køreplaner på www.fynbus.dk eller få yderligere information hos Fynbus på tlf. +45 62 21 09 80.

Vil du vide mere?

Hvis du vil vide mere om Munkebos historie, er du velkommen til at kontakte Munkebo Lokalhistorisk Arkiv på e-mail mail@munko-bo-arkiv.dk eller Kerteminde Museer på tlf. +45 65 32 37 27, email kertemindemuseer@kertemindemuseer.dk. Hvis du vil vide mere om naturen ved Munkebo, kan du kontakte Kerteminde Kommune på tlf. +45 65 15 15 15 eller på email kommune@kerteminde.dk.

Kolofon

<i>Udgiver:</i>	Kerteminde Kommune, Miljø- og kulturforvaltning, januar 2009
<i>Redaktion/tekst:</i>	Kerteminde Kommune, Munkebo Lokalhistoriske Forening, Bangsgaard Natur- og Miljørådgivning.
<i>Fotografer:</i>	Lars Bangsgaard, Kurt Due Johansen, Leif Bisschop-Larsen, Hans Rye, Arne Kristiansen
<i>Forsidefoto:</i>	Lars Bangsgaard
<i>Kortgrundlag:</i>	Kort- og Matrikelstyrelsen – copyright
<i>Layout/tryk:</i>	Svendborg Tryk

Vandrestien ved Vigørvej

Dræby var sognets hovedby

Sognets to landsbyer, Dræby og Munkebo, var befolkningsmæssigt omtrent lige store indtil 1950'erne, da anlægget af Lindøværftet vendte op og ned på tingene. Munkebo var kirkebyen, men Dræby havde flere gårde og sågar mindre erhvervsvirksomheder.

Tips- og
Lottomidler
til Friluftslivet

Munkebo
Lokalhistoriske
Arkiv

Efter 1960 overtog Munkebo gradvist rollen som sognets hoved- og handelsby, og "landsbydøden" ramte Dræby.

Odense Fjord blev til landbrugsjord 🇩🇰

Før 1818 var Dræby Fed en smal odde, der strakte sig langt ud i Odense Fjord, men i årene 1818-1874 gennemførtes i alt 6 inddæmningsprojekter, hvorved alle småøerne i inderfjorden blev landfaste.

Den ca. 800 meter lange dæmning, som vandrestien løber langs med nord for Dræby, afsluttede i 1853 to af inddæmningerne. Inddæmningerne var meget omfattende og øgede kommunens areal med ca. 20 %.

Efter den sidste store stormflod i 1945, da Vigerødæmningen brast, og store dele af de inddæmmede arealer blev oversvømmet, afløste elkraft vindkraft i et pumpehus tæt ved slusen øst for Lindø. I dag administreres inddæmningen af lodsejerforeningen "Dræby Landvindingslag", nu med A. P. Møller koncernen som den største ejer.

Runddysse ved Dalby høj

Dalby høj bliver nyt naturområde 🇩🇰

Højdedraget, der udgør den vestlige ende af Munkebo Bakke, kaldes Dalby høj, eller af nogle, Dalbys høj. Navnet henviser formodentlig til en tidligere landsby, som forsvandt i Vikingetiden, og en oldtidshøj af dette navn.

Det er et tidligere overdrevsområde med mange sjældne plantearter, og der er flere kilder i området. Vest for stien ses resterne af en runddysse fra Tragtbægerkulturen (ca. 4000-3000 f. K.). På selve højdedraget lå tidligere 4 oldtidshøje. Den eneste tilbageværende høj blev udgravet af Nationalmuseet i 1884, men på det tidspunkt var den allerede stærkt beskadiget både på grund af plyndring, og fordi der under krigen i 1864 blev etableret en kanonstilling i området.

I 2008 indledte Kerteminde Kommune et omfattende naturgenopretningsprojekt i området, der var groet helt til med buske og træer.

Bakken har fra gammel tid været et populært udfugtsmål og folkemøde-sted. "Bakkegårdens" ejer opførte derfor et 6 m. højt udsigtstårn i 1895 og hans efterkommere i 1939 en restaurant, som brændte i 1988. Højen, som tårnet står på, er en bronzealderhøj, kaldet "Loddenhøj", som betyder en lådden, dvs. bevokset høj.

Det oprindelige tårn, hvidkalket, på kampestensfundament og uden tag, blev i 1993 afløst af det nuværende.

Fra toppen af tårnet er der en fantastisk udsigt. I tårnet ses en række keramikplader kompasset rundt med markeringer af lokale og fjerne udsigtsmål, og i restaurantens tidligere have er der anlagt en amfiteatralsk scene og en labyrint.

Kertinge Nor ved Skålholm

Krigsministeriet frelste noret 🇩🇰

Skålholm hedder den lille ø, som er forankret tæt ved den smalle overgang mellem Kerteminde Fjord og Kertinge Nor. Navnet stammer måske fra skaller hensmidt på en tidligere køkkenmødding af vore forfædre.

Lige vest for øen har der i Vikingetid og ældre Middelalder været en undervandsspærring af ege træspæle for at beskytte Munkebo mod ubudne gæster.

Fra øen til kysten på den sydlige bred af fjorden skulle et inddæmningsprojekt i 1860'erne - i øvrigt et af flere - tørlægge den indre del af Kerteminde Fjord og hele noret. I 1876 blev planen bremset af Krigs-

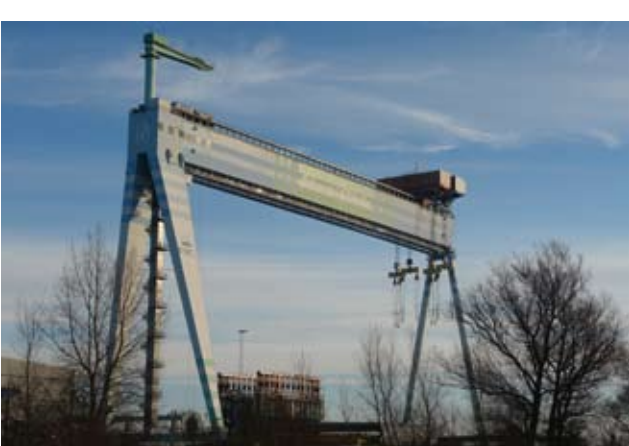
Nøgleblomstret Klokke, Tjærenellike og Glat Rottehal, som er fundet på Dalby høj

Lindø lagde navn til værftet 🇩🇰

De første skridt til etablering af et af verdens mest moderne værfter, Lindøværftet, blev taget i 1950'erne. Det gamle værft, Odense Staalskipsværft ved Odense Kanal, kunne ikke klare kravene til bygning af fortsat hurtigere og større skibstyper. Den landfaste ø Lindø i Odense Fjord opfyldte betingelserne, og Lindøværftet blev indviet i 1959.

Siden er værftet blevet udvidet flere gange. Mest iøjnefaldende er værftets kolossale portalkran. Den oprindelige kran blev bygget i slutningen af 1960'erne, men den blæste omkuld under orkanen i 1999 og blev derfor erstattet af de den nuværende noget slankere udgave. En anden iøjnefaldende udvidelse fra 2004 er den over 40 m. høje skibsbygningshal i grønne og blå nuancer.

Værftet har gennem årene slået talrige rekorder, og man overgik endnu engang sig selv i 2006, da man med Emma Mærsk tog hul på en serie af verdens største containerskibe.

Den nye Lindøkran

ministeriet af militærstrategiske årsager. Kun den lille vig bag dæmningen lige vest for øen blev tørlagt i 1881.

900 boliger på 900 dage 🇩🇰

Størsteparten af Lindøbyen skød op i årene 1959-1962 i forbindelse med etableringen af Lindøværftet. Bydelens 900 huse og lejligheder blev opført af det A. P. Møller-ejede "Ejendomsselskabet Lindø A/S" for at lokke den nødvendige arbejdskraft til. Det typiske Lindøhus er på knap 100 m² og var spartansk indrettede. Lindøbyen omfatter også et bycenter, landets første, inspireret efter amerikansk byggestil.

En del huse i Lindøbyen er blevet solgt til private husejere, men i 2008 stiftede lejerne landets største andelsboligforening og overtog 500 enfamilie-huse. Samtidig solgte selskabet 221 lejligheder til et privat udlejningsfirma.

Næsten sideløbende med disse handler er Lindøværftet og arbejderboligerne i Lindøbyen af Kulturarvsstyrelsen udpeget som nationalt industriminde, og der er lavet bevarende lokalplaner for Lindøbyen.

Livet i Kertinge Nor
Undervandsskove
Kertinge Nor er et lavvandet vandområde med et rigt dyre- og planteliv. Der er store undervandsskove af ålegræs på bunden, hvor der er et stort udbud af føde for fisk og fugle. I noret er der ikke mange forskellige dyrearter, men til gengæld forekommer de i stort antal. De mest karakteristiske er vandmanden og søpungen.
Gopler
De største tætheder af vandmænd i hele verden med op til 50-100 dyr pr. m³ vand findes i Kertinge Nor. De mange vandmænd kan filtrere alt vandet for føde, som typisk er zooplankton. Det giver fødemangel, som reducerer deres vækst. De bliver derfor kun 4-7 cm. i diameter i noret mod normalt 30 cm.
Søpunge
Søpunge er små orangefarvede, sækformede dyr, som er mellem 6 og 8 cm. lange. De sidder på bunden eller på ålegræs og lever af at filtrere vandet for planktonalger. De er herved med til at gøre vandet klart og begrænse iltsvind i noret.

I 2007 blev Lindøværftet sammen med arbejderboligerne i Munkebo - også kaldet Lindøbyen - udpeget som nationalt industriminde af Kulturarvsstyrelsen.

Øen Lindø lagde i 1992 også navn til Odense Havns filial, Lindøterminalen, nordøst for Værftet og til Robert Jacobsens store skulptur, "Lindø" ved værftets hovedport, svejset sammen af Lindøarbejdere og indviet af dronning Margrethe i 1990.

Robert Jacobsens jernskulptur ved værftets hovedport

Gamle kampestenshuse ved Boels Bro 🇩🇰

Navnet på det sparsomt bebyggede område Boels Bro ved foden af Munkebo Bakkes nordside betyder en bro af træstammer.

Odense Toldvæsen oprettede i 1816 en toldpost nogle hundrede meter øst for den nuværende havn. Posten blev senere nedlagt, men toldvæsenet havde fra 1912 til 1972 en toldopsynspost i den vestlige ende af dobbelthuset lige syd for havnen.

Strandlysthuse ved Kertinge Nor

For mange næringsstoffer
Noret har i mange år været belastet med næringsstoffer fra husspildevand. Miljøforholdene er herved blevet forarmet med masseopblomstring af alger og iltsvind. Efter 1990 blev spildevandet ledt ud i Romsø Sund, og næringsstofudledningen blev mere end halveret. Nu er vandet renere, og miljøet har fået det bedre. Tilførsel af næringsstoffer til noret fra landbruget er dog fortsat for højt.

Livet ved Odense Fjord
Odense Fjord er en lavvandet fjord med mange levesteder for dyr og planter.
Fugle
De lavvandede områder og store fødeudbud gør fjorden til en meget vigtig yngle og rastelokaltet for mange fuglearter, som er sjældne eller forekommer i stort tal. Fjorden er derfor udpeget som internationalt fuglebeskyttelsesområde. Der er bl.a. store bestande af edderfugl, måge, havterne og knopsvane. Bestanden af ynglende edderfugle er på ca. 1.700 par og den største på Fyn.
Fiskene
Der er omkring 42 fiskearter, som bruger fjorden på forskellig vis. Kutling, hundestejle og tangnål lever i fjorden hele året, mens andre som sild, hornfisk og stenbider kun besøger området under gydning. I dag er fiskeriet stort set kun rekreativt i fjorden, og der fiskes hovedsageligt efter havørred, ål og fladfisk.

Vandrere undervejs til Boels Bro

Bådelejet ved Boels Øre blev i 1968 omdannet til den nuværende havn, nu helt forbeholdt fritidssejlere. Havnens to redskabshuse af kampesten er i sin nuværende form fra begyndelsen af 1900-tallet, opført og tidligere ejet af de 2 familier i dobbelthuset. I 1967 og 1970 blev stenhusene overtaget af Munkebo kommune, som satte dem i stand i begyndelsen af 1990'erne.

Bakken lagde navn til herredet 🇩🇰

Den retskreds, som omfattede Hindsholm og sognene syd for Kerteminde Fjord, hedder Bjerge herred, og det er rimeligt at tro, at det er Munkebo Bakke, der lagde navn til, for i Valdemar Sejrs jordebog 1231 hed det "Bjerg herred". Bakken, som er 58 m. høj, omtaltes tidligere som "Munkebjerg", "Munkebo Bjerg" og "Munkebo Banke".

Lindøværftet set fra Munkebo bakke

Bunddyr
I fjorden findes der mange bundlevende filtratorer, som børsteorme, sandmuslinger og slikkrebs. Der kan der være op til 18.000 dyr pr. m² bund, som udgør op til 70 % af biomassen i Inderfjorden. De mange dyr kan dagligt filtrere alt vandet for plankton, hvilket er med til at holde vandet klart.
For mange næringsstoffer
Odense Fjord er en af de mest næringsstofbelastede fjorde i Danmark. Det medfører masseopblomstringer om sommeren af specielt søsalat og trådalger, mens ålegræsområderne, som er vigtige for fjordens dyreliv, næsten er forsvundet. I de senere år er der dog sket en vis reduktion i kvælstofudledningen.
Hårdføre planter på strandenge
Ved Odense Fjord er der store sammenhængende strandenge, som består bl.a. af strandvælde, saltenge, strandoverdrev og strandørsumpe. Langs med stien fra Lindø til Boels Bro er der et strandengsområde, som er målsat som et naturområde af national/regional betydning.
Planterne på strandengene skal være salttolerante og skal tåle oversvømmelser. Karakteristiske strandengsplanter er bl.a. Kveller, Sandkryp, Strandarve, Haril, Strand Annelgræs, Strand-Asters, Engelskgræs, Strand-Malurt og Strand-Vejbred.

Ruser til ålefiskeri i Noret

